

УДК 94(477.87) “1918/1919”:355.48

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13719>

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРІАТУ ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ ЗУНР

Святослав УГРИН

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра новітньої історії України імені Михайла Грушевського
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: Sviatoslav.Uhryn@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9456-285X>

У статті розглянуто інформаційну політику Державного Секретаріату військових справ Західноукраїнської Народної Республіки як важливий інструмент підтримання морального духу армії, мобілізації населення та протидії ворожій пропаганді. Особливу увагу приділено створенню та діяльності військових часописів, таких як “Вістник Державного Секретаріату військових справ” і “Стрілець”. Проаналізовано цілі та завдання цих видань, серед яких інформування військових і населення про нормативно-правові акти військового міністерства, підтримання авторитету влади, зниження корупційних ризиків, мотивація військовослужбовців і контрпропаганда. Розкрито особливості інформаційного забезпечення у військовий час, включаючи текст присяги й листівки з контраргументами до ворожої дезінформації. Порівняно діяльність Державного Секретаріату військових справ у інформаційній сфері із більшовицькою пропагандою, які активно використовували ширший і доступніший інструментарій плакати, кінематограф, агітпоїзди та інші засоби масової комунікації.

Ключові слова: Західноукраїнська Народна Республіка, Державний Секретаріат військових справ, Східна Галичина, інформаційна політика, військовий часопис

Одним із важливих аспектів воєнних конфліктів у новітній час є інформаційні війни. Тематика пропаганди та контрпропаганди у добу визвольних змагань 1917–1921 років є малодослідженою в національній науці, незважаючи на її надзвичайну важливість для розуміння інформаційного виміру боротьби за українську державність. У цей період пропаганда відігравала ключову роль у мобілізації населення, утвердження українських державних інституцій та делегітимізації противника. Цією діяльністю активно займалися українські органи влади та громадські організації, зокрема, і Державний Секретаріат військових справ (далі – ДСВС) Західноукраїнської Народної Республіки.

Виклад основного матеріалу. Моральний дух армії та народу є важливим фактором здатності держави успішно вести війну. Полководці з античних часів використовували різноманітні інструменти інформаційного впливу на ворога для підриву його морально-вольової складової чи дезінформації. Попри таку давню історію явища, останнє століття принесло багато новацій.

Значний ріст значення пропаганди спостерігався під час Першої світової війни, коли швидкі переможні кампанії воюючим сторонам не вдалися і доводилось переходити до затяжної боротьби на виснаження, із критичною необхідністю переконувати своє населення у невідворотності перемоги, зберігати здатність суспільства до мобілізації, підтримувати високий бойовий дух військ та сіяти зневіру у рядах противника. Зокрема, у Великій Британії для цілей ведення воєнної інформаційної політики вже у вересні 1914 р. було створене Військове бюро пропаганди на чолі із Чарльзом Мастерманом, відомішого як “Будинок Веллінгтона”. Згодом були створені ще органи у компетенції яких було завдання вести пропаганду: Департамент новин при Міністерстві закордонних справ, Прес-бюро при Офісі внутрішніх справ, МІ7, Комітет кінематографу та інші¹. З 1915 р. у Франції діяв відділ служби військової пропаганди із завданням створення листівок для впливу на ворога, а в кожній французькій армії був літак для розповсюдження цих друкованих матеріалів.

Із тих часів походить багато канонічних для пропаганди образів. Зокрема британський плакат “Lord Kitchener Wants You”, який згодом наслідували багато країн у своїй пропаганді – американський плакат “Uncle Sam wants you for U.S. Army”, чи радянський плакат “Батьківщина-мати кличе” є локалізованою копією.

Очевидно, що українські визвольні змагання 1917–1921 років не стояли осторонь світових процесів підвищення ролі пропаганди у війні. Однією із причин військової поразки українських сил справедливо можна назвати поразку в інформаційній війні. Вплив українських самостійників,

¹ Тетяна Перга, “Вплив воєнної пропаганди на британське суспільство під час Першої світової війни,” *Сторінки історії*. 43 (2017): 60.

соціалістів чи гетьманців на “широкі народні маси” поступався більшовицькій пропаганді. Це визнавали і самі діячі цих державних формацій. Зокрема у “Відчиті про роботу петлюрівського Міністерства Преси та Пропаганди від 3 березня до 5 вересня 1921 року” констатується складне становище пропаганди УНР і відсутність серйозних успіхів на інформаційному фронті².

На українських землях колишньої Австро-Угорщини держава вкладалась у інформаційну політику активніше за наддніпрянські українські державні формації. У цьому є заслуга Державного Секретаріату військових справ Західноукраїнської Народної Республіки.

Невдовзі після свого створення Секретаріат розгорнув активну діяльність в інформаційному напрямку. У структурі міністерства були утворені письмовий і пресовий відділи³, які, окрім іншої, виконували агітаційно-пропагандистську роботу. Така робота мала високий пріоритет в отриманні кадрів і ресурсів. Іван Боберський пригадував, що мав бажання піти працювати в Секретаріат освіти та віросповідання, проте після зустрічі із Дмитром Вітовським змушений був очолити письмовий відділ Державного Секретаріату військових справ і бути відповідальним за військовий часопис⁴. Також військове міністерство завжди мало перший пріоритет у постачанні матеріалів для друку та самому друці преси, видань, листівок та іншої поліграфії.

Люди, що взяли за інформаційну політику Державного Секретаріату військових справ не були професійними військовими пропагандистами, а відносились до освітніх і наукових кіл, що мала якийсь досвід публіцистичної діяльності. Зокрема можна виділити Івана Боберського, Петра Бубелу, Дмитра Вітовського, Михайла Возняка, Василя Панейка, Володимира Тимцюрака та інших⁵. Хоча й формально відповідальними за інформаційну політику мали бути письмовий та пресовий відділи, насправді до цієї роботи долучались очільники військового міністерства, товариш (заступник) секретаря і навіть люди із інших секретаріатів. Це було зумовлено браком кадрів і стихійністю утворення структур в умовах воєнного стану.

У перші дні після створення Секретаріату був складений текст військової присяги. За словами творців тексту, було вирішено скопіювати текст присяги австро-угорської армії, але замість цісаря присягали “Західно-Українській Народній Республіці, Її Правительству, Її Армії, а також всім Її отаманам та всьому Її начальству”⁶. Таке рішення мало креативне та обдумане підґрунтя. Польська пропаганда поширювала інформацію, що ЗУНР – явище тимчасове, незаконне, що поляки у будь-якому випадку візьмуть Львів та усю Галичину, а Антанта не визнає жодної України на теренах Галичини та інші наративи, що підривали легітимність новоутвореної держави. Щоб переконати військовослужбовців у міцності державного устрою Республіки та підняти її авторитет, автори тексту взяли за основу присягу, яка значною частиною особового складу української армії колись вже давалась монархії Габсбургів, її поважали та дотримувались. За задумом ДСВС, вояки мали проводити паралелі між Австро-Угорщиною і ЗУНР, транслюючи колишній авторитет і політичну значущість першої на новоутворену Українську державу, а отже їй треба так само служити, поважати її органи влади, закони та армійські порядки, дотримуватись законів тощо⁷.

Поряд із добре відомим юридичним принципом, що незнання закону не звільняє від відповідальності, є менш відомий, але не менш важлива засада функціонування правового поля держави, яка говорить, що закон має бути належно доведений до відома населення, а інакше він нечинний. Із метою інформування населення про нормативно-правові та правозастосовні акти, що стосуються військового міністерства, Дмитро Вітовський ще у першій половині листопада 1918 р. прийняв рішення про випуск військового часопису, що згодом отримав назву “Вістник Державного Секретаріату військових справ”.

Видання “Вістника” виконувало важливі інформаційно-агітаційні функції з кількох причин.

По-перше, видання підвищувало авторитет влади, з огляду на регулярну публікацію видання, в якому доносяться рішення міністерства, й демонструвало присутність, діяльність та безперервність урядової політики. Чіткі й вичерпні інструкції, що давались нижчим ланкам, сприяли професійнішому

² Майя Нагорняк. “Інформаційна та пропагандистська діяльність Української Народної Республіки (УНР) 1920–1921 років,” *Український інформаційний простір* 1(9) (2020): 74.

³ Микола Литвин *Українсько-польська війна 1918–1919 рр.* (Львів: Інститут українознавства НАНУ, Інститут центрально-Східної Європи, 1998), 110.

⁴ Іван Боберський, *Щоденник 1918–1919 рр.*, (Київ: Академія, 2003), 66.

⁵ Андрій Сова, “Суспільно-культурна, військово-політична та освітньо-виховна діяльність Івана Боберського (1873–1947),” (д-ра історичних наук дис, Інститут українознавства імені І. Крип’якевича НАН України, 2020), 356

⁶ *Вістник Державного Секретаріату Військових Справ*, випуск 1, 1 грудня 1918.

⁷ Іван Боберський, *Щоденник 1918–1919 рр.*, 82.

виконанню обов'язків, що в свою чергу підвищувало авторитет органів влади і, як наслідок, держави. Видання виступало важливою складовою інформаційної взаємодії між владою та суспільством, зменшувала простір для зловживання службовим становищем і корупційні ризики, оскільки правова база діяльності чиновників була відома, що також мало позитивний ефект на повагу громадян до ЗУНР, яка була представлена органами державної влади.

По-друге, часопис став каналом комунікації, завдяки якому доносились важлива інформація до війська. Як приклад цього можна навести Заяву Начального Команданта Галицької Армії генерала Омеляновича Павленка від 15 грудня 1918 р., у якій він констатував, що “темні духи” (тобто ворожі агенти) розповсюджують чутки, що український рух є, ніби то, більшовицьким. Автор спростовував цю тезу ворожої пропаганди, пояснював мету українського руху – національне об'єднання, спільну республіку із порядком і законом на першому місці, що, очевидно, суперечило тому, що у той час сповідували більшовики з гаслами “світової революції” та “грабування награваного”. Наприкінці звернення розміщена погроза прирівнювати агітацію за більшовизм чи окремі його ідеї до державної зради із відповідними наслідками у вигляді кримінальної справи⁸. Тобто, Заяву можна сприймати як попередження вояків щодо поширення більшовицької пропаганди.

По-третє, публікація нормативно-правових і правозастосовних актів військового міністерства сприяла зменшенню можливостей ворожих агітаторів чи недоброзичливців вводити в оману українських військових щодо змісту цих документів, бо текст розпоряджень (розпорядів), наказів, зарядів був їм добре відомий, а у випадку необхідності була можливість поновити знання, перечитавши той чи інший випуск “Вістника”.

По-четверте, у “Вістнику” публікувались списки “іменувань”⁹ на посади, що було мотиваційним фактором для військових Галицької Армії. Іван Боберський пригадував, що військові часто розпитували його коли буде наступний випуск часопису із іменуваннями¹⁰. Попри те, що присвоєння звання відбувалось незалежно від дати виходу “Вістника”, такий ажіотаж серед вояків свідчив про велике бажання побачити на сторінках видання своє ім'я. Вочевидь це було моментом визнання для “іменованих”, а для інших було додатковим мотиваційним фактором проявити себе, отримати підвищення й закарбувати своє ім'я на сторінках часопису.

Перший номер “Вістника” планувався до виходу у Львові у 20-их числах листопада 1918 р., проте через евакуацію 21 листопада 1918 р. з міста українського уряду, він вийшов аж 1 грудня 1919 р. у Тернополі й містив текст присяги українських військ й 5 розпорядів, що закладали підвалини мобілізації до армії Західноукраїнської Народної Республіки¹¹.

Загалом у період Державного Секретаріату військових справ було видано 13 випусків “Вістника”. Згодом Військова канцелярія диктатора ЗО УНР продовжила видання часопису із назвою “Вістник Українського Війська”. Останній випуск вийшов 10 жовтня 1919 р. у Кам'янці-Подільському.

Дещо інші завдання мав часопис “Стрілець” під редакцією відомого поета і драматурга Василя Пачовського. “Стрілець” мав більший наклад за “Вістник Державного Секретаріату військових справ” (16 тисяч примірників у січні 1919 р.), видавався щодня і містив зведення з фронту та культурно-розважальні публікації¹². Завданням видання було не лише інформувати воїна про стан справ у державі й фронтові справи, а й забезпечити йому змістовне проведення вільного часу. Уже на перших сторінках видання редакція ознайомлювала майбутніх читачів із тематичною спрямованістю газети, інформувала воєнну читацьку аудиторію із основними ідеями і засадами редакційної політики: “Часопис має бути Вашим власним органом, часописом усього українського війська. Вона буде писати про все, що Вас тішить, радує і славить, буде писати й про те, що болить Ваші молодечі серця, за чим тужить Ваша палка душа. Вона буде кріпити Вашого духа у важкій бою, доносить українській суспільності про Вашу хоробрість, відвагу й героїство, про славу Ваших боїв”¹³.

⁸ *Вістник Державного Секретаріату Військових Справ*, випуск 4, 10 січня 1919.

⁹ Тобто призначень.

¹⁰ Іван Боберський, *Щоденник 1918–1919 рр.*, 102.

¹¹ *Вістник Державного Секретаріату Військових Справ*, випуск 1, 1 грудня 1918.

¹² Наталія Вовк, “Оцифровані періодичні видання ЗУНР як історичне джерело,” *Історико-культурні студії*. вип. 3, №1 (2016): 33.

¹³ Наталія Вовк, *Інформаційне забезпечення Української Галицької Армії (листопад 1918 р. – липень 1919 р.)*. (Тернопіль, 2015), 116.

Передбачалось, щоб у кожен курінь Галицької Армії буде доставлятися не менше 100 примірників, а у батареї, сотні та окремі підрозділи при штабі – по 25 одиниць видання¹⁴.

Хоч “Стрілець” і вважався періодичним виданням Начальної Команди, але значну роль в організації видавництва та контролі за його змістом відігравало військове міністерство ЗУНР. Іван Боберський пригадує ситуацію, що сталась 17 березня 1919 р., коли товариш Державного секретаря військових справ Петро Бубела перечитував чернетку військового часопису і три статті видались йому пробільшовицькі. Після невеликої наради Секретар військових справ Володимир Тимцюрак розпорядився не надсилати цей номер видання у війська, негайно припинити друк, а надруковані примірники вилучити¹⁵.

Цінним джерелом до вивчення інформаційного аспекту польсько-української війни 1918–1919 років є листівка “До жовнірів” від 8 квітня 1919 р., написана отаманом Петром Бубелою й поширена у військах. У ній товариш Державного секретаря військових справ визнає складність становища у якому опинилась Західноукраїнська Народна Республіка, але наголошує, що це не має стати приводом до внутрішніх чвар, безпорядку, які, без сумніву, на його думку, приведуть до поразки¹⁶. Отаман виділив чотири основні тези ворожій пропаганди та намагається їх контраргументувати:

1. “Більшість українців не хоче воювати, добровольців мало, а всі воюють під примусом, а тому слід повернути зброю проти тих, хто заставляє воювати, себто проти влади”. Це типова пропагандистська теза часів Першої світової. Особливо поширеною вона була у середовищі соціалістів. Зокрема відоме більшовицьке гасло про перетворення війни імперіалістичної у війну громадянську. П. Бубела зазначав, що внутрішній конфлікт призведе до загарбання поляками чи росіянами (московитами) Галичини, що завдасть значно шкоди населенню, ніж примус деяких людей, що не із власної волі захищають батьківщину, чи до певних незручностей для цивільного населення, які спричинені війною. Більшість українських вояків, на думку політика “є людьми одушевленими гарячою любов’ю до свого краю, а таких, які захищають свою державу із примусу – меншість”. Проте П. Бубела давав воякам вказівку не лише самим не вірити у ворожу пропаганду, а й займати проактивну позицію й вести контрпропаганду серед побратимів, які піддаються ворожій ідеологічній риторичі.

2. “Влада лежить в руках людей, що не бажають добра трудовому народу”. Це ще одна типова марксистська теза, що широко використовувалась у той час різними видами соціалістів у своїй агітації. В її основі лежить класова теорія поділу суспільства на експлуататорів й експлуатованих. Ці дві групи населення протиставляються одна одній, а соціалісти, виступаючи захисниками трудового народу, отримували популярність, прихильників, фінансування, тощо. Ця пропаганда добре працювала в країнах, де соціальне розшарування було строкатішим, а різниця в економічному становищі різних груп населення вираженішою. Саме тому більшовики мали успіхи в залученні на свою сторону симпатиків на перших етапах революційних подій у Російській імперії у 1917 р. Такі погляди, поширювані у ЗУНР, були калькою більшовицької пропаганди, мали мало об’єктивного підґрунтя, і тому мали дуже обмежене коло прихильників серед місцевого населення. Петро Бубела слушно зауважував, що керівництво Республіки – це ті ж самі вихідці із селянських сімей: “ті люди кров від крові і кість від кості свого селянського народі – вони ж майже всі вийшли з під мужицької стріхи”.

3. “Матеріальний стан Галицької Армії дуже поганий, воякам бракує взуття, їжі, одягу”. Тут П. Бубела визнавав складнощі із забезпеченням військ, проте нагадував, що це неунікальний випадок. У війську монархії Габсбургів часом стан справ міг бути і гірший, проте військо не бунтувало, а продовжувало воювати. І серед війська були українці, які також терпіли матеріальну нестачу, проте продовжували військову службу в умовах невизначеності, й не маючи чіткого уявлення про її подальшу мету. “А тепер є мета, яка нестиме благо для українців Галичину – своя держава. Тому варто потерпіти труднощі, бо є кінцева мета, що нестиме благо”, – зазначав активний учасник військового будівництва ЗУНР.

4. Українці зазнають численних поразок на фронті. Справді, станом на квітень 1919 року ситуація для Галицької Армії була не найкраща: столицю ЗО УНР не вдавалось відвоювати, поляки накопичили резерви і готувались до наступу, Директорія УНР втратила Київ, перенесла столицю у Рівне і

¹⁴ Наталія Вовк, “Вплив часопису “Стрілець” на інформаційне забезпечення української Галицької армії,” *Наукові записки ТНПУ ім. Володимира Гнатюка. Серія: Історія*, вип. 2, ч.3 (2015): 181.

¹⁵ Іван Боберський, *Щоденник 1918–1919 рр.*, 165.

¹⁶ Звернення Товариша Державного Секретаря Військових Справ до жовнірів, 8 квітня 1919 року, Архів НТШ у Варшаві, скр. 26: XXIV–31, ч.1, арк. 101.

продовжувала відступ під ударами російських військ. Численні поразки деморалізували військо, що, у свою чергу, призводило до ще більшої втрати боєздатності, і, як наслідок, до ще більших невдач на фронті. Тому елітам в умовах поразок завжди важливо розірвати цю спіраль поки вона не призвела до катастрофи. Товариш Державного секретаря військових справ у листівці визнавав складність ситуації: “Україна виснажена п’ятилітньою війною, без союзників, може сподіватись лише на власні сили й воює на кілька фронтів проти Польщі та московсько-більшевицької навали”. На думку П. Бубели, тут складно знайти раціональні аргументи, які б стримали процеси деморалізації війська, оскільки вони мають мати об’єктивне підґрунтя, і тому він вдався до емоційних доводів. Автор апелював до воїнів пам’ятати про жертву полеглих героїв, зазначавши, що живі мають зробити усе, щоб смерть не була даремною. Страх втрати батьківщини також використовувався автором як риторичний прийом: “якщо ми програємо – наша земля дістанеться у руки поляків, а українці поколіннями будуть гнути спини під польським кулаком”. Як емоційний аргумент автор використав заклик відповідальності **перед дітьми й нащадками, які** “ у разі неуспіху боротьби будуть у ярмі проклинати українців того часу за дурноту та байдужість”.

Переважно, періодичними виданнями та листівками із друкованим змістом обмежувалась інформаційна діяльність Державного Секретаріату військових справ ЗУНР. Така стратегія мала кілька вразливих місць, зокрема, пропаганда діє на освічених людей, які готові виділити свій вільний час, щоб прочитати інформаційні матеріали. Також українськими інституціями не використовувалась низка нових інструментів пропаганди, які, для порівняння, успішно використовували більшовики на території України у 1919 р.

Більшовицька пропаганда, окрім періодичних видань, не нехтувала візуальними засобами та простотою повідомлень. Ще у роки Першої світової воюючі сторони зауважили, що ілюстровані матеріали у пропагандистських цілях діють краще за текстові. Російські більшовики поширювали тисячі плакатів із зрозумілими образами та короткими гаслами, які що справляли сильне враження, легко запам’ятовувалися і надовго осідали у свідомості мешканця міста чи села¹⁷. Пропаганді більшовицьких поглядів також слугували вистави соціально орієнтованого змісту, кінематографічні твори, що популяризували комуністичні ідеї, агітаційні концерти¹⁸. Для донесення більшовицької пропаганди використовувались спеціально підготовлені агітатори, яким видавались інструкції із тезами та порадами як поширювати інформацію. Використовувались агітпоїзди, після прибуття яких проводились мітинги, лекції, вистави, виставки, кінопокази тощо¹⁹. І попри те, що більшовики запроваджували жорстокі порядки, їх пропаганда була ефективною і слугувала потужним засобом психологічного стимулювання, який мобілізував значну кількість людей позитивно чи хоча би нейтрально відноситись до більшовиків.

Висновки. Державний Секретаріат військових справ Західноукраїнської Народної Республіки від початку свого існування активно взявся за інформаційну політику. Були створені періодичні видання, які мали доносити зміст нормативно-правових чи правозастосовних актів до війська, виконувати новинні, культурно-просвітні чи розважальні функції. Секретаріат оперативно реагував на ворожу пропаганду, випускаючи антипропагандистські листівки зі спростуванням ворожих наративів. Проте, у порівнянні із противниками, пропаганда українського військового міністерства була обмежена в інструментарії та мала вужчу цільову аудиторію.

REFERENCES

- Boberskyi, Ivan. Shchodennyk 1918–1919 rr. Kyiv: Akademiia, 2003. (in Ukrainian).
Bublii, Ievhen. “Zasoby bilshovytskoi propahandy pid chas komunizatsii ukrainskoho sela (1919 r.).” *Molodyi vchenyi* 7, no. 1 (2018): 19–23. (in Ukrainian).
Lytvyn, Mykhailo. Istorii ZUNR. Lviv, 1995. (in Ukrainian).
Lytvyn, Mykhailo. Ukrainsko–polska viina 1918–1919 rr. Lviv: Instytut ukrainoznavstva NANU, Instytut Tsentralno-Skhidnoi Yevropy, 1998. (in Ukrainian).
Nahorniak, Mykola. “Informatsiina ta propahandystska diialnist Ukrainkoi Narodnoi Respubliki (UNR) 1920–1921 rokiv.” *Ukrainskyi informatsiinyi prostir* 1, no. 9 (2022): 69–87. (in Ukrainian).

¹⁷ Ірина Бублій, “Засоби більшовицької пропаганди під час комунізації українського села (1919 р.),” *Молодий вчений*. 7(1) (2018): 21.

¹⁸ Оксана Тарапон, “Більшовицька пропаганда як ключовий чинник формування радянських світоглядно-ціннісних орієнтирів населення України на початку 1920–х рр.,” *Наукові записки з української історії*. Випуск 35, (2014): 71.

¹⁹ Ірина Бублій, “Засоби більшовицької пропаганди під час комунізації українського села (1919 р.),” 22.

- Perha, Tetiana. "Vplyv voiennoi propahandy na brytanske suspilstvo pid chas Pershoi svitovoi viiny." *Storinky istorii*, no. 43 (2017): 59–66. (in Ukrainian).
- Sova, Andrii. *Suspilno-kulturna, viiskovo-politychna ta osvitho-vykhovna diialnist Ivana Boberskoho (1873–1947): Dys. doktora istorychnykh nauk: 07.00.01. Lviv, 2020.* (in Ukrainian).
- Strilets. "Nakaz do komandyriv korpusiv, bryhad i polkiv pro rozpodil chasopysu 'Strilets'." *Strilets*, no. 17 (1919): 4. (in Ukrainian).
- Tarapon, Oleksandr. "Bilshovytska propahanda yak kliuchovyi chynnyk formuvannia radianskykh svitohliadno-tsinnisnykh oriientyryv naselennia Ukrainy na pochatku 1920-kh rr." *Naukovi zapysky z ukrainskoi istorii. Pereiaslav-Khmelnitskyi*, no. 35 (2014): 70–79. (in Ukrainian).
- Vistnyk Dãðæâânoho Sekretariatu Viiskovykh Sprav. Ternopil, December 1, 1918, no. 1: 4 pp.* (in Ukrainian).
- Vistnyk Dãðæâânoho Sekretariatu Viiskovykh Sprav. Ternopil, January 10, 1919, no. 4: 8 pp.* (in Ukrainian).
- Vovk, Nataliia. "Otsyfrovani periodychni vydannia ZUNR yak istorychne dzherelo." *Istoryko-kulturni studii* 3, no. 1 (2016): 31–35. (in Ukrainian).
- Vovk, Nataliia. *Informatsiine zabezpechennia Ukrainiskoi Halytskoi Armii (lystopad 1918 r. – lypen 1919 r.). Ternopil, 2015.* (in Ukrainian).
- Vovk, Nataliia. *Vplyv chasopysu "Strilets" na infomatsiynne zabezpechennia ukrainskoi halyts'koi armii". Naukovi zapysky TNPU. Seriiia istorychna, (2015): 180-183.* (in Ukrainian).
- Zvernennia Tovarysha Derzhavnoho Sekretaria Viiskovykh Sprav do zhovniriv vid 8 kvitnia 1919 roku. Tsentralnaukovykh studii Natsionalnoi Biblioteki NTSh, Warsaw, fond 26: ÔÖIV-31, part 1, p. 101.* (in Ukrainian).

INFORMATION POLICY OF THE STATE SECRETARIAT FOR MILITARY AFFAIRS OF THE ZUNR

Sviatoslav UHRYN

Mykhailo Hrushevskiy Department of Modern History of Ukraine,
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str. 1, 79000 Lviv, Ukraine
email: Sviatoslav.Uhryn@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-9456-285X>

The article examines the information policy of the State Secretariat for Military Affairs of the Western Ukrainian People's Republic during the Ukrainian–Polish War of 1918–1919. It analyzes the use of periodicals (either directly issued by the ministry or operating under its indirect supervision) and text cards as key instruments of informational influence. Particular attention is paid to the arguments and counterarguments of WUPR officials, as well as the target audiences of their propaganda efforts. The central thesis of the article is that the State Secretariat actively pursued an information policy, but it relied on a limited set of tools, which reduced its effectiveness and narrowed its influence.

From the first days of its establishment, the Secretariat launched press and literary departments and began publishing its official periodical "Vistnyk", which included legal acts, orders, announcements, and promotion lists. Shortly thereafter, the semi-official "Strilets" newspaper was launched, combining information and entertainment content. But due to institutional disorganization and a shortage of qualified personnel, this work often lacked coordination.

"Vistnyk" played a central role in the Secretariat's information strategy, fulfilling four key functions: reinforcing state authority, serving as a communication channel to the army, ensuring transparency to prevent abuse and corruption, and motivating soldiers through public recognition. "Strilets", although formally under the Supreme Command rather than the Secretariat, maintained close coordination with the ministry, had a larger circulation and more entertaining nature of the publication.

A representative example of the Secretariat's information policy is the leaflet "To the Soldiers" from April 8, 1919, in which Petro Bubela counters the main theses of enemy propaganda. We can distinguish four key themes. The first concerns the alleged unwillingness of Ukrainians to fight; Bubela responds by arguing that although war is far from a comfortable endeavor, the occupation of the land by enemy forces would bring far greater suffering and hardship. The second theme – that the government is detached from the people – is firmly rejected: Bubela emphasizes that the leadership of the Republic consists of individuals who themselves come from peasant families: "these people are blood of the blood and bone of the bone of their peasant nation – most of them were raised under a thatched village roof." The third theme – the poor material condition of the Galician Army – is acknowledged by the author, who frames it as a common feature of war. He draws a parallel with the Austro-Hungarian army during the World War I, which also faced significant shortages but kept fighting, including many Ukrainians in its ranks. The last but not least theme is the military defeats. The leaflet admits the difficulty of the situation and appeals to emotion: honoring the fallen soldiers and urging the living to ensure that their sacrifice was not in vain. The argument includes an appeal to fear: "if we lose, our land will fall into Polish hands, and Ukrainians will toil under the Polish fist for generations". Bubela also invokes concern for children and future generations, who, should the struggle fail, will live in servitude and curse their ancestors for their foolishness and indifference.

The Secretariat primarily relied on printed periodicals and text-based leaflets, avoiding visual, performative, or mobile forms of propaganda such as illustrated posters, agitational films, plays, or trains – tools actively used by other political forces in the region, especially the Bolsheviks. As a result, a large portion of the population – those who were illiterate, semi-literate, or less intellectually engaged – remained outside the effective reach of WUPR military propaganda.

The article concludes that the State Secretariat for Military Affairs of the WUPR implemented a determined but narrowly scoped information policy. While “Vistnyk”, “Strilets”, and select leaflets like *To the Soldiers* formed its core, the lack of visual and mass outreach methods significantly limited both the reach and the impact of its propaganda efforts.

Key words: Western Ukrainian People’s Republic, State Secretariat for Military Affairs, Eastern Galicia, information policy, military journal.